

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Sh.Yo'ldashev

O'zMU o'qituvchisi

Renessans ta'lim universiteti "JI va Xalqaro iqtisodiy munosabatlar"

ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

Sh.Abdumajidov

Annotatsiya: *Mazkur maqolada mualliflar bugungi raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning dolzarb masalalari tahlil qilinadi. Xususan, ta'lim jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, masofaviy ta'lim platformalaridan samarali foydalanish hamda o'quv jarayonini raqamlashtirishning asosiy yo'nalishlari yoritib beriladi. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, pedagog kadrlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish va ta'lim sifatini ta'minlash muammolari ko'rib chiqiladi. Maqolada milliy va xorijiy tajribalar asosida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning ustuvor yo'nalishlari hamda istiqboldagi rivojlanish tendensiyalari ilmiy asosda tahlil etiladi.*

Kalit so'zlar: *raqamli transformatsiya, oliy ta'lim, modernizatsiya, masofaviy ta'lim, raqamli texnologiyalar, ta'lim sifati, innovatsiya.*

МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Аннотация: *В данной статье авторы анализируют актуальные вопросы модернизации системы высшего образования в условиях современной цифровой трансформации. В частности, рассматриваются основные направления внедрения современных информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс, эффективного использования платформ дистанционного обучения, а также цифровизации учебного процесса. Кроме того, изучаются проблемы развития цифровой инфраструктуры высших учебных заведений, повышения цифровых компетенций педагогических кадров и обеспечения качества образования. На основе национального и зарубежного опыта в статье научно обосновываются приоритетные направления модернизации системы высшего образования, а также анализируются перспективные тенденции её развития.*

Ключевые слова: *цифровая трансформация, высшее образование, модернизация, дистанционное обучение, цифровые технологии, качество образования, инновации.*

MODERNIZATION OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION: CHALLENGES AND PROSPECTS

Abstract: *In this article, the authors analyze акmyal issues of modernizing the higher education system in the context of contemporary digital transformation. In particular, the main directions of implementing modern information and communication technologies into the educational process, the effective use of distance learning platforms, and the digitalization of the learning process are examined. In addition, the study explores the challenges related to the development of digital infrastructure in higher education institutions, the enhancement of digital competencies of teaching staff, and the assurance of education quality. Based on national and international experience, the article scientifically substantiates the priority directions for modernizing the higher education system and analyzes the prospective trends of its development.*

Key words: *digital transformation, higher education, modernization, distance learning, digital technologies, quality of education, innovation.*

Bugungi globallashuv va raqamli iqtisodiyot shakllanishi sharoitida jamiyat taraqqiyotining asosiy drayverlaridan biri sifatida ta'lim tizimi, xususan oliy ta'lim tizimi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli transformatsiya jarayonlari nafaqat ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarini, balki inson kapitalini shakllantiruvchi muhim institut hisoblangan ta'lim tizimini ham tubdan o'zgartirmoqda. Mazkur jarayon oliy ta'lim muassasalaridan an'anaviy yondashuvlardan voz kechib, innovatsion, moslashuvchan va texnologiyalarga asoslangan ta'lim modeliga o'tishni talab etmoqda.

Raqamli transformatsiya oliy ta'lim tizimida o'quv jarayonini tashkil etish, boshqaruv tizimini yuritish, ilmiy tadqiqotlarni olib borish hamda ta'lim sifatini baholash mexanizmlarini kompleks ravishda modernizatsiya qilishni anglatadi. Ushbu jarayonning asosini axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, ta'lim resurslarini raqamlashtirish, elektron ta'lim muhitini shakllantirish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish tashkil etadi. Natijada ta'lim jarayoni makon va vaqt chegaralaridan chiqib, global miqyosda integratsiyalashgan tizimga aylanmoqda.

Zamonaviy oliy ta'lim tizimida Learning Management System (LMS) platformalari muhim o'rin egallaydi. Moodle, Google Classroom, Canvas kabi tizimlar o'quv jarayonini boshqarish, topshiriqlarni berish va nazorat qilish, baholash jarayonlarini avtomatlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ular ta'lim jarayonining shaffofligini oshirish, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi interaktivlikni kuchaytirish hamda ta'lim natijalarini monitoring qilishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Videokonferensiya platformalari — Zoom, Microsoft Teams va boshqalar esa real vaqt rejimida darslarni tashkil etish, ilmiy seminarlar o'tkazish va akademik hamkorlikni rivojlantirish imkonini bermoqda.

Raqamli transformatsiya jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarining joriy etilishi alohida ahamiyatga ega. Sun'iy intellekt asosida ishlovchi tizimlar talabalarning o'quv

faoliyatini tahlil qilish, ularning bilim darajasini aniqlash va individual o'quv trayektoriyalarini shakllantirish imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan model asosida tashkil etish imkonini yaratadi. Shuningdek, Big Data texnologiyalari orqali katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish asosida ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan qarorlar qabul qilish mumkin bo'ladi.

Nazariy jihatdan mazkur jarayon konstruktivistik, kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim paradigmalari bilan chambarchas bog'liqdir. Konstruktivistik yondashuvga ko'ra, talaba bilimni tayyor shaklda qabul qiluvchi emas, balki uni faol ravishda yaratadigan subyekt hisoblanadi. Kompetensiyaviy yondashuv esa talabaning faqat nazariy bilimlarini emas, balki amaliy ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini individuallashtirish, moslashuvchanligini oshirish va samaradorligini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida qator muammolar ham yuzaga kelmoqda. Avvalo, texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, ayniqsa chekka hududlarda internet tezligi va sifatining pastligi ta'lim jarayonining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ikkinchidan, pedagog kadrlarning raqamli kompetensiyalarining yetarli emasligi, ya'ni zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llash ko'nikmalarining sustligi muhim muammolardan biridir. Uchinchidan, akademik halollikni ta'minlash, plagiat va noqonuniy axborot almashinuvi bilan bog'liq muammolar ham dolzarbligicha qolmoqda. Shuningdek, kiberxavfsizlik, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va raqamli tengsizlik masalalari ham e'tibordan chetda qolmasligi lozim.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini raqamli transformatsiya asosida rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (O'RQ-637) da ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ta'lim sifatini oshirishning huquqiy asoslari belgilangan. Mazkur qonun ta'limning zamonaviy shakllari, jumladan masofaviy va aralash ta'limni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlaydi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" oliy ta'limni raqamlashtirish, xalqaro standartlarga moslashtirish va innovatsion rivojlanishni ta'minlashning strategik yo'nalishlarini belgilab beradi. Mazkur konsepsiyada oliy ta'lim muassasalarini zamonaviy axborot texnologiyalari bilan jihozlash, elektron ta'lim resurslarini kengaytirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish ustuvor vazifalar sifatida qayd etilgan.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi mamlakatda raqamli iqtisodiyot va raqamli ta'limni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini belgilab beradi. Ushbu strategiya doirasida ta'lim tizimini to'liq raqamlashtirish, sun'iy intellekt va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish hamda kadrlar salohiyatini oshirish muhim vazifalar sifatida belgilangan.

Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-son qarori oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini zamonaviy shakllarda tashkil etish, raqamli platformalardan foydalanish va ta'lim sifatini oshirish bo'yicha aniq mexanizmlarni belgilab beradi. Ushbu normativ-huquqiy hujjatlar majmui oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning mustahkam huquqiy asosini yaratadi.

Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish istiqbollari keng va ko'p qirrali hisoblanadi. Kelgusida sun'iy intellekt asosida adaptiv ta'lim tizimlarini yaratish, virtual va qo'shimcha reallik texnologiyalarini o'quv jarayoniga joriy etish, global onlayn ta'lim platformalari bilan integratsiyani kuchaytirish hamda xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashga qaratilgan tizimli islohotlar amalga oshirilishi kutilmoqda. Shuningdek, "life-long learning" konsepsiyasini rivojlantirish orqali uzluksiz ta'lim tizimini shakllantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish murakkab, ammo zarur jarayon bo'lib, u ta'lim sifatini oshirish, innovatsion rivojlanishni ta'minlash va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Mazkur jarayonni samarali amalga oshirish uchun texnik infratuzilmani rivojlantirish, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini oshirish, ta'lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish hamda mavjud muammolarni tizimli ravishda bartaraf etish zarur. Faqat shundagina zamonaviy talablar darajasida rivojlangan, ochiq va raqobatbardosh oliy ta'lim tizimini shakllantirish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O'RBQ-637.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi".
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrdagi 824-son qarori "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida".
5. Topildiyev V.R. Oliy ta'limning normativ-huquqiy asoslari. – Toshkent, 2018.
6. Topildiyev V.R. Oliy ta'lim tizimini isloh qilishning me'yoriy-huquqiy ta'minoti // Sovremennoye obrazovaniye, 2017.
7. Topildiyev V.R. Masofaviy ta'lim va raqamli texnologiyalar // Journal of Integrated Education and Research, 2023.